

بررسی آسیب‌های جنگ به صنعت پتروشیمی

۰۶۰ ۸۸۷۳۰۰۵۴-۸۸۷۳۰۰۵۴-۸۸۷۵۳۳۷۵-۸۸۷۵۳۳۷۶-۲۱ (+۹۸)

info@bcr.ir، ۲۱ ۸۸۷۵۳۳۷۶ (+۹۸)

bcr.ir

تهران، خیابان احمد قصیر، کوچه ششم، پلاک ۸، طبقه ۳، واحد ۳

این گزارش بر اساس داده‌های رسمی و معتبر تهیه شده است و شامل تحلیل‌های کارشناسی دقیق می‌باشد تا تصویری شفاف از وضعیت اقتصادی ارائه دهد.

تهیه و تدوین گزارش

• تیم کارشناسی اقتصادی: محسن امینی، علی آقانصیر

نظارت و تایید نهایی

• مدیر مطالعات کلان و جمع‌آوری داده: نسرین باقری

تهیه شده در واحد مطالعات کلان شرکت رتبه بندی اعتباری برهان

تحلیل خسارات کلان و زیرساختی

صنعت پتروشیمی و پالایشگاهی به عنوان یکی از ارکان اصلی درآمدزایی ارزی و تأمین نیازهای پایه صنایع داخلی، همواره نقشی حیاتی در اقتصاد کلان ایفا می‌کند. بر اساس داده‌های استخراج‌شده از سه منبع ارائه‌شده، این صنعت اخیراً با یک شوک چندوجهی مواجه شده است. خسارت فیزیکی ۲۷ میلیارد دلاری، برهم‌خوردن تعادل عرضه و تقاضا در بازار داخلی و آسیب‌های پنهان ساختاری نظیر فرسایش سرمایه انسانی، نشان‌دهنده یک بحران عمیق است که نیازمند سیاست‌گذاری‌های فوری و تخصیص بهینه منابع برای بازسازی است. در این گزارش، ابعاد فنی و مالی این بحران به تفکیک منابع بررسی شده است.

حجم خسارات وارده به زیرساخت‌های صنعت پتروشیمی و پالایشگاه‌ها در جریان درگیری‌های اخیر بالغ بر ۲۷ میلیارد دلار برآورد شده است.

تحلیل مالی و استراتژیک:

مقیاس ویرانی: رقم ۲۷ میلیارد دلار در مقیاس اقتصاد کلان، معادل بخش قابل‌توجهی از تشکیل سرمایه ثابت ناخالص داخلی در یک سال است. این عدد تنها ارزش دفتری دارایی‌های از بین رفته نیست، بلکه نشان‌دهنده «هزینه جایگزینی» زیرساخت‌های پیچیده پالایشگاهی و پتروشیمیایی است.

تأثیر بر ترازنامه ارزی: با توجه به اینکه بخش عمده‌ای از تجهیزات دوار، کاتالیست‌ها و لایسنس‌های فناوری در این صنعت وارداتی هستند، جبران این خسارت نیازمند خروج مقادیر عظیمی ارز از کشور است که در شرایط محدودیت‌های ارزی، فشار مضاعفی بر تراز پرداخت‌ها وارد می‌کند.

افت ظرفیت تولید ملی: این حجم از خسارت به معنای خروج بخش بزرگی از ظرفیت اسمی تولید از مدار است که مستقیماً به کاهش تولید ناخالص داخلی در بخش نفت و گاز منجر می‌شود

بازار داخلی و فشار تقاضا، تحلیل ابعاد ساختاری

تخریب زیرساخت‌ها به یک «اختلال عمیق در زنجیره تأمین» منجر شده است. خروج مجتمع‌های تولیدی از مدار، شوک منفی عرضه ایجاد کرده است.

تحلیل مکانیزم اثرگذاری بر بازار:

برهم‌خوردن تعادل عرضه و تقاضا: کاهش ناگهانی تولید محصولات پایه (مانند پلی‌اتیلن‌ها، پلی‌پروپیلن، متانول و اوره) باعث شده تا صنایع پایین‌دستی برای تأمین مواد اولیه خود با کمبود شدید مواجه شوند.

رفتار هیجانی: در شرایط کمبود، صنایع پایین‌دستی برای جلوگیری از توقف خطوط تولید خود، اقدام به خریدهای مازاد بر نیاز واقعی و انبارداری می‌کنند. این رفتار، «فشار تقاضا» را به صورت کاذب و فزاینده در بورس کالا و بازارهای آزاد افزایش می‌دهد.

تورم تولیدکننده (PPI): رقابت شدید برای خرید مواد اولیه محدود، منجر به افزایش قیمت پایه محصولات پتروشیمی شده که این افزایش هزینه مستقیماً به صنایع نهایی (بسته‌بندی، خودرو، لوازم خانگی و ساختمان) منتقل شده و در نهایت تورم مصرف‌کننده (CPI) را تشدید می‌کند.

ضررات ساختاری، پنهان و بلندمدت:

فرسایش سرمایه انسانی: توقف تولید و ناامنی شغلی ناشی از تخریب زیرساخت‌ها، منجر به مهاجرت یا خروج نیروهای متخصص، مهندسان فرآیند و تکنسین‌های مجرب از این صنعت می‌شود. جایگزینی این تخصص‌ها نیازمند سال‌ها زمان و هزینه آموزش است.

توقف پروژه‌های نوسازی و توسعه‌ای: منابع مالی که باید صرف تحقیق و توسعه (R&D)، بهبود راندمان انرژی و تولید محصولات با ارزش افزوده بالاتر می‌شد، اکنون باید به ناچار به سمت بازسازی خطوط تخریب‌شده هدایت شود. این امر موجب عقب‌ماندگی تکنولوژیک صنعت پتروشیمی در برابر رقبای منطقه‌ای می‌گردد.

رکود ساختاری: ترکیب افت تولید، خروج سرمایه انسانی و توقف توسعه، می‌تواند صنعت را وارد یک دوره رکود کند که خروج از آن نیازمند اصلاحات نهادی و تزریق سرمایه‌گذاری خارجی (FDI) است.

تحلیل تفصیلی شرکت‌ها و صنایع پایین‌دستی

در جدول زیر چارچوب تحلیلی و شبیه‌سازی‌شده‌ای بر اساس ساختار واقعی صنعت پتروشیمی ایران (با فرض تمرکز آسیب‌ها بر هاب‌های اصلی) تدوین شده است تا نشان دهد کاهش تولید در گروه‌های مختلف محصولی، چگونه فشار تقاضا را در صنایع پایین‌دستی ایجاد می‌کند:

گروه محصولی / نوع مجتمع (فرضی بر اساس ساختار صنعت)	محصولات اصلی تولیدی	برآورد تحلیلی از اثر توقف تولید (افت ظرفیت)	نقش در ایجاد فشار تقاضا و تأثیر بر صنایع پایین‌دستی
مجتمع‌های پلیمری (هاب‌های ماهشهر/عسلویه)	پلی‌اتیلن (سبک و سنگین)، پلی‌پروپیلن، PVC	توقف خطوط اکستروژن و پلیمریزاسیون (شوک شدید به عرضه)	فشار تقاضا: هجوم تولیدکنندگان صنایع پلاستیک، لوله و پروفیل، و بسته‌بندی به بورس کالا تأثیر پایین‌دستی: افزایش قیمت تمام‌شده در صنایع غذایی (بسته‌بندی)، ساختمان (لوله‌های PVC) و قطعات خودرو.
مجتمع‌های شیمیایی و آروماتیک	بنزن، تولوئن، زایلین‌ها، متانول	کاهش خوراک‌دهی به واحدهای میانی (افت ظرفیت زنجیره‌ای)	فشار تقاضا: کمبود حلال‌ها و مواد پایه برای صنایع رنگ، رزین و چسب. تأثیر پایین‌دستی: رکود در صنایع نساجی (تولید الیاف مصنوعی) و افزایش هزینه در صنایع دارویی و بهداشتی.
پالایشگاه‌ها و واحدهای سوختی/خوراک	نفت، گاز مایع (LPG)، نفت‌گاز	اختلال در تأمین خوراک مایع پتروشیمی‌ها (توقف اجباری)	فشار تقاضا: رقابت شدید پتروشیمی‌های خوراک مایع برای دریافت سهمیه. تأثیر پایین‌دستی: کاهش تولید بنزین و گازوئیل، احتمال قطعی برق صنایع به دلیل کمبود سوخت مایع در نیروگاه‌ها.